

CODINA, Francesc / PINYOL, Ramon / TORT, Antoni / TONEU, Miquel (ed.) (2007): *Miscel·lània Ricard Torrents. Scientiae patriaeque impendere vitam*. Vic: EUMO Editorial; Universitat de Vic, 854 p. (Documents, 40).

Ricard Torrents ha estat l'ànima, primer dels Estudis Universitaris de Vic i després de la Universitat vigatana. Amb motiu del seu setantè aniversari, i coincidint doncs amb la jubilació, la seva universitat –de la qual fou el primer rector– li ha ofert una miscel·lània d'homenatge que constitueix un volum de més de 800 pàgines, digne de tenir present i de ressenyar. Tal i com s'indica en el «Pòrtic», signat per Assumpta Farga (la rectora en el moment de la publicació del llibre), el volum s'ordena en quatre parts. La primera consta d'estudis i assaigs de temàtica diversa. La segona recull el testimoniatge de diverses persones que han tractat l'homenajat o que hi han col·laborat «en alguna de les facetes en què ha desplegat el seu talent com a escriptor, filòleg, traductor, pedagog, universitari i editor» (p. 7). La tercera part inclou la lliçó de jubilació «Què és la Universitat o de la conveniència de rellegir Humboldt» (p. 805-819), que Torrents va impartir a l'Aula Magna de la Universitat de Vic el 27 d'abril de 2007, seguida de la seva traducció del text de Wilhelm von Humboldt titulat «De l'organització interna i externa dels establiments científics a Berlín» (p. 820-828). La quarta part la formen una cronologia de la

1. «Antoni M. Alcover i l'Institut d'Estudis Catalans (1924)», estudi inclòs a *Estudis de Llengua i Literatures Catalanes* (Miscel·lània Joan Veny, 6) (Barcelona, 2005), 113-166 i en una versió revisada i completada en el llibre del mateix autor *Escriptors erudits contemporanis. Cinquena sèrie* (Barcelona, 2005), p. 103-162. A més, en aquest mateix llibre hi ha l'article «Frederic Clascar, traductor de la Bíblia» (p.41-102), que precisa i completa moltes coses de la història de la Secció Filològica. I posteriorment J. Massot ha publicat també l'estudi «Rafael Patxot i Jubert i l'Institut d'Estudis Catalans», inclòs a *Escriptors erudits contemporanis. Cinquena sèrie* (Barcelona, 2007), p. 85-126, on aporta material nou molt interessant respecte a les edicions patrocinades per Patxot durant la Dictadura de Primo de Rivera, entre les quals el «Butlletí de Dialectologia Catalana».

vida de Torrents (p. 831-835) i una «Bibliografia essencial» (p. 836-848), preparada per Miquel Tuneu i M. Àngels Verdager, que inclou també traduccions.

Estudis i assaigs

Anem, doncs, per parts i més concretament per les dues primeres, que són les que constitueixen la miscel·lània pròpiament dita. En la primera, titulada «Estudis i assaigs» s'inclouen 49 col·laboracions que abracen àmbits ben diversos: la història (amb textos de Joaquim Albareda), l'assaig pròpiament dit (Perejaume), qüestions de pedagogia (Jordi Galí, Antoni Portell, Miquel Siguan, Antoni Tort), aportacions més aviat científiques (Consol Blanch, Joaquim Pla i Brunet i Salvador Reguant), temes socioeconòmics (Enric Casulleras), qüestions relacionades amb la història de l'art (Francesc Fontbona, Joan Vilamala) i amb la del cinema (Miquel Tuneu) o els estudis de llengua i literatura, que són els que ara ens ocupen principalment. Curiosament, però, de col·laboracions de tema estrictament lingüístic només n'hi ha una: la d'Ignasi Vila sobre «Adquisició de llengües i competència multilingüe» (p. 664-672). Tota la resta –ni més ni menys que 35 de les 49 col·laboracions– s'endinsen en la literatura.

La majoria, és clar, focalitzen la seva anàlisi en la literatura catalana. Però no totes. Podem llegir una interessant reflexió de Francesca Bartrina, la qual queda entre l'assaig, la teoria de la literatura, la crítica feminista i la història de la literatura anglesa («És George Eliot / Mary Ann Evans una autora clàssica? Una reflexió sobre el cànon literari anglès i el valor literari», p. 37-50). Relacionat amb la poesia italiana és especialment notable la col·laboració de Miquel Desclot amb un exercici de traducció de «Vint poesies de Miquelàngel» (p. 189-208), que ens donen perfectament la mostra de l'extraordinària capacitat de Desclot per versionar poesia i enriquir amb les seves traduccions l'obra de creació pròpia.

La traducció també és el tema central de tres articles més: el Enric Gallén, un treball molt documentat sobre «Història d'un presumpte autor hongarès traduït al català» (p. 259-272), en el qual es recopilen alguns textos dispersos de Prudenci Bertrana; el de Manuel Llanas i Pere Quer a propòsit d'una traducció cervantina («La tercera traducció francesa del *Quixot* i el pròleg del traductor: context, situació i comentari», p. 301-316); i el de Pilar Godayol sobre el component femení en les traduccions de Maria-Mercè Marçal («Maria-Mercè Marçal: traducció entre dones» (p. 273-281). En aquest apartat, tot i que probablement lligaria més en la segona part del volum, s'inclou també un breu repàs de Jaume Carbonell a «La tasca del traductor Ricard Torrents» (p. 89-94), que no passa de ser una glossa convencional. Per últim, el recompte es clou amb la col·laboració de Carme Rubio sobre les adaptacions de clàssics a la literatura infantil i juvenil («Dues experiències dins la literatura infantil i juvenil a Catalunya», p. 484-498), amb especial atenció a la figura de Carles Riba.

A la vista dels interessos literaris de Ricard Torrents no ens ha d'estranyar que el gruix de treballs de tema literari –i de ben segur que també les contribucions més importants– se centrin en la literatura catalana del XIX. En són també dinou, nou dels quals dedicats a la figura de Jacint Verdager. En conjunt constitueixen, doncs, una bona miscel·lània sobre el poeta de Folgueroles, ni que aquí quedin una mica diluïts en el conjunt. De tots nou, cal destacar el de Josep Massot i Muntaner sobre «la relació entre l'Arxiduc errant d'Àustria i el sacerdot poeta de Folgueroles» (p. 340), amb un repàs a la correspondència creuada entre ells dos («Jacint Verdager i l'arxiduc Lluís Salvador», p. 317-342); i un incís de Joaquim Molas a propòsit de la lectura i la imatge del poeta que elaboren els seus coetanis espanyols («Sobre Verdager i la literatura espanyola de la Restauració» (p. 343-359). També tenen especial relleu un parell de col·laboracions centrades en la recepció de Verdager durant el Modernisme: la de Francesc Cortès («Dos projectes de Vives i Morera al voltant de *Canigó*», p. 149-165) i la de Ramon Pinyol i Torrents («Les edicions verdagerianes de la Tipografia "L'Avenc"», p. 377-399), que inclou catàleg, apèndix documental i anàlisi fins i tot de les edicions frustrades. L'aportació a la recepció verdageriana es completa amb el treball de Rafael Roca i Ricart a propòsit de l'homenatge de 1908 («Teodor Llorente i l'homenatge a Jacint Verdager (1908)», p. 475-483) i, especialment, amb el de Llorenç Soldevila de repàs i catalogació dels diversos actes que es van celebrar el 1945 en commemoració del

centenari del naixement del poeta («Contribució a l'estudi de les commemoracions verdaguerianes de 1945 als Països Catalans», p. 529-547). La nòmina d'estudis verdaguerians es tanca amb dos treballs més complementaris: un de comparatista sobre imatge femenina (M. Carme Bernal i Creus, «Passió, dolor, escriptura. Espiritualitat femenina umbra en l'obra de Jacint Verdaguer i d'Eulàlia Anzizu», p. 51-70) i un darrer de Jacint Torrents i Buxó de caràcter més aviat antropològic («Les feines de pagès durant la joventut de Verdaguer», p. 608-620), centrat en textos verdaguerians.

La resta d'articles sobre el segle XIX estan bàsicament dedicats a altres autors: Àngel Guimerà, de qui Ramon Bacardit analitza una de les seves obres d'acord amb el context històric del moment («*Rosa de Lima*: l'impacte de la Setmana Tràgica en l'obra de Guimerà», p. 25-36); Víctor Balaguer i la manera com cal llegir-lo des de la historiografia (Montserrat Comas, «"Pertinença" i "procedència" en Víctor Balaguer», p. 119-127); la interessantíssima edició que Isidor Cònsul fa de la correspondència entre Aldavert i Pin i Soler («El binomi autor-editor. La correspondència entre Pere Aldavert i Josep Pin i Soler», p. 128-148); una bona aportació de Josep M. Domingo sobre els primers anys d'Apel·les Mestres («Virtut, reencantament. Sobre la primera poesia d'Apel·les Mestres», p. 209-215); una anàlisi molt concreta que Margalida Tomàs proposa de la poesia de Marià Aguiló («Notes sobre la poesia de Marià Aguiló dels anys quaranta», p. 572-594); i la clàssica aportació erudita de Pep Vila a propòsit d'algun text curiós i desconegut. Aquest cop és una traducció de Lamartine i l'autor se'n serveix per fer una aproximació més genèrica a la recepció del poeta francès a Catalunya («"La memòria dels morts", un poema d'A. M. L. de Lamartine, en versió catalana de mossèn Joan Planas Feliu (1881)», p. 673-684). La resta d'estudis centrats en el XIX no es fixen en autors concrets, sinó en altres aspectes: traduccions a la premsa, amb una catalogació de Lluïsa Cotoner de les que apareixen a dues revistes mallorquines vuitcentistes de les més clàssiques («Catàleg de les traduccions publicades a *Revista Balear de Literatura, Ciencias y Artes* i *Museo Balear de Historia y Literatura, Ciencias y Artes*. Primera aproximació», p. 166-188); la imatge de la ciutat de Barcelona vista des de fora, amb una nota de Carola Duran («La Barcelona de 1881 vista per un músic alemany: Ferdinand Hiller», p. 216-231); la recepció de l'òpera italiana, amb un estudi de Manuel Jorba («La recepció de l'òpera italiana durant el primer romanticisme», p. 282-300); i un apunt de Magí Sunyer sobre la imatge que des de la Catalunya vuitcentista s'ofereix d'Occitània, el País Basc, Galícia, Polònia i Irlanda («Els pobles oprimits a la literatura catalana del XIX: agermanaments i exemples», p. 548-560);

La literatura del segle XX compta també amb un seguit de col·laboradors i col·laboracions. N'hi ha un parell que tenen un caràcter marcadament erudit, com la de M. Àngels Verdaguer sobre una de les convocatòries dels Jocs Florals de Manlleu de principis de segle, en la qual treu el cap entre altres un jove nissim Josep Carner («Documents per a l'episodi dels Jocs Florals de l'Associació Catalanista Rafel de Casanova de Manlleu (1902): cartes al secretari, Lluís Coll i Espadaler», p. 638-663); o la de Pere Solà titulada «Autoaprenentatge i compromís cívic d'un intel·lectual català del segle XX: Josep Lladonosa i Pujol, 1907-1990», p. 510-528). Unes altres tres estan relacionades amb la literatura osonenca recent: el recordatori de Pere Farrés de la figura de Josep Grau i Jofre («Per a Ricard Torrents a propòsit d'una lectura», p. 232-240); la interessant anàlisi que Víctor Obiols fa d'un poema d'Antoni Pous i la manera com el connecta amb la poètica carneriana i amb el context de la poesia europea contemporània («La sang i la posta: un cas cèlebre d'analogia poètica», p. 360-371); i l'esbós de la història de l'edició osonenca que presenta Modest Reixach i Pla i que es remunta també al XIX («Precedents històrics d'Eumo Editorial», p. 453-463). El conjunt es tanca amb una reflexió més aviat teòrica de Francesc Codina i Valls sobre «L'ofici del poeta i el benefici de la poesia» (p. 103-118), que complementa i aprofundeix altres aportacions seves sobre el tema; una segona més aviat assagística d'Emili Teixidor, molt útil per entendre la producció pròpia del novel·lista, especialment pel que fa a una obra com *Pa negre* («Memòria i escriptura», p. 561-571); i una tercera en la qual Carme Torrents presenta una mena d'estat de la qüestió sobre la utilització que actualment s'està fent del llegat patrimonial dels escriptors («El patrimoni literari català i consum cultural», p. 595-607).

A l'entorn de Ricard Torrents i la Universitat de Vic

La segona part de la miscel·lània, titulada «A l'entorn de Ricard Torrents i la Universitat de Vic» és una recopilació de disset treballs de persones que han estat directament vinculades a l'homenatjat i que repassen les diferents facetes de la seva activitat professional, amb notables aportacions de tipus biogràfic. Així, ens endinsem en la feina com a traductor (Manuel Carbonell, «La tasca del traductor Ricard Torrents», p. 711-715), com a editor (Manuel Llanas, «Ricard Torrents, editor», p. 751-754), en la seva experiència en diversos àmbits de l'ensenyament i de la pedagogia (amb textos d'Assumpta Fargas, Jaume Puntí, Antoni Tort i Lluís Tort) i especialment en la seva faceta de coneixedor de l'obra de Jacint Verdager, amb contribucions de Pere Farrés («Sobre el verdagerisme de Ricard Torrents», p. 725-729) i de Johannes Hösle («Ricard Torrents, un estudiós excepcional de Verdager», p. 742-750). Algunes de les col·laboracions d'aquest apartat acaben glossant la figura de Torrents més que no pas rastrejar l'abast de la seva aportació (els textos d'Anna Bonafont, de David Serrat, de Lluís Solà, de Segimon Serrallonga, de Joan Triadó o de Montse Vilalta). També és cert, però, que algunes d'aquestes glosses aporten dades de primer ordre per acabar de perfilar el retrat biogràfic i la trajectòria intel·lectual de Ricard Torrents. En aquest sentit són especialment destacables els articles de Francesc Codina («L'optimisme militant de Ricard Torrents», p. 716-719) o de Ramon Pinyol i Torrents («Encomi de Ricard Torrents», p. 761-770).

Una miscel·lània com aquestes –i valgui com a conclusió– és una bona mostra de passat, de present i de futur. Perquè, tal i com expressa Erns Bloch en la citació inicial de la lliçó de jubilació de Ricard Torrents, «el real és procés; procés, l'enforcadura de present, passat irresolt i sobretot: futur possible». «En efecte –afegeix Torrents– la realitat no és inerta sinó canviant. És procés, descabdellament d'una acció progressiva impulsada allà on, com en l'enforcall d'un arbre de tres branques, es produeix la mediació entre el present, el passat obert, la història sempre per resoldre, però sobretot amb el futur, amb la possibilitat del futur humà» (p. 819). Deu ser, de fet, que jubilació –no ho oblidéssim pas– prové de «*iubilo*». I l'alegria sempre és una bona perspectiva de futur. Sobretot quan es pot contemplar el passat amb satisfacció.